

Ders : 24. Ders**Konu : İstikamet**

İstikamet sözlükte, “kalkmak, ayakta durmak, düzeltmek, devam etmek, sebat etmek” anlamlarına gelir. İstikamet, doğru ve mutedil olmak demektir ve eğri olmanın zıddıdır.

Dinî terim olarak istikamet; hakka tabi olmak, adâleti yerine getirmek, itaat olan şeyleri yapıp isyan olan şeylerden sakınmak, verdiği sözü tutmak ve haktan şaşmamak demektir.¹

İstikamet, Allah’a yönelmek, Allah’ın emrine uygun hareket etmek, dürüst olmak ve temiz kalpli olmaktır. İnançta, niyette, düşüncede ve bütün işlerde, Allah’ın istediği ve emrettiği şekilde hareket etmektir.²

Hz. Ömer (r.a.): “İstikamet; emir ve yasaklar üzerinde dosdoğru olmak, tilkinin yaptığı gibi kurnazlığa kaçmamaktır” buyurmaktadır. Yüce Rabbimiz:

فَاسْتَقِمَّ كَمَا أَمَرْتَهُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"O halde seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Aşırı da gitmeyin.Çünkü O, sizin yaptıklarınızı çok iyi görendir."³

Bu ayetlerde Resûlullah (s.a.v.)’e;

- Sen her konuda dosdoğru olmakla emrolundun. (İstikamet üzere).
- Kur'an'daki emirlere uy!
- Ahlakî noktada dosdoğru ol!
- Sen, sana karşı olanların sözüne bakma. Onları Allah'a bırak.
- İtikad'da dosdoğru ol!(İfrat ve tefritten sakın)
- Amele yönelik genel görevlerde ve peygamberlik görevlerinde dosdoğru ol!"denilmektedir.

Abdullah b. Abbas (r.a.): "Kur'an'ın tamamında, Hz. Peygamber (s.a.v.)’e bundan daha zor ve daha şiddetli hiçbir ayet nazil olmamıştır"⁴demektedir.

Bundan dolayı Resûlullah (s.a.v.):

"Hûd sûresi ve kardeşleri (benzerleri) beni ihtiyarlattı" buyurmuş, başka bir rivayette ise: "Hûd suresi beni ihtiyarlattı"⁵ buyurmuştur.

Bir gayeye ulaşmak için istikamet şarttır.Ancak:

a-İlk olarak, her işte bir olan doğruluk noktasını tayin etmek zordur.

b-İkinci olarak, yanlış yollardan ayrılıp sarsılmadan dosdoğru o noktaya yürümek daha zordur.

c-Üçüncü olarak, o noktaya ulaştıktan sonra aynı doğrulukla hiç sapmadan devam ve sebat etmek büsbütün zordur.⁶

Ayette; Resûlullah(s.a.v.) değil, asıl ümmetinin durumu önemlidir. Çünkü o, istikamet üzeredir. İstikamet, genel olarak şu alanlarda olur:

1-İnançta İstikamet:

a-Sağlam bir iman sahibi olmak:

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

¹ Dini Kavramlar Sözlüğü, sh.335

² İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi, C. 2, sh.992.

³ Hud sûresi, 112. âyet.

⁴Büyük Kur'an Tefsiri, Ali Arslan, C.8, sh.157

⁵ Keşfu'l-Hafa, Aclunî, C.2, sh.1572.

⁶ Hak Dini Kur'an Dili, Elmalılı M. Hamdi Yazır, C.4, sh.450.

"Mü'minler ancak Allah'a ve Resûlüne iman eden, ondan sonra asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenlerdir. İşte sâdik olanlar ancak onlardır."⁷

b-Tuğyana düşmemek:

Kişinin kendisini Allah'ın yerine koymasına tuğyan denir.⁸

İnançta istikâmet, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat üzere olmaktır. Çünkü Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا؛ كِتَابَ اللَّهِ وَ سُنَّةَ نَبِيِّهِ

"Size iki emanet bırakıyorum. Onlara sıkıca sarıldığınız müddetçe sapıtmazsınız. Bunlar: Allah'ın Kitab'ı ve Nebisi'nin sünnetidir."⁹

Bu konuda birçok tahribat ve yanlış anlayış vardır:

- Kader, Hz. İsanın Nüzulü, Mehdi v.b.
- Falan kişiye tabi olursanız sizi cennete götürür(!)...

Halbuki; imanın sıhhat şartlarından biri de "Allah'ın rahmetinden ümit kesmemek, ve azabından da emin olmamak"tır.¹⁰

Mü'minin rehberi Kur'an, önderi Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir. Bunlara uyan, istikamet üzere olur. Nitekim Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Rüyamda gördüm Cibril başucumda, Mikâil de ayak ucumda durmuş, biri diğere şöyle diyordu: "Bu kimse için bir örnekleme yap!" O da şöyle dedi: "Dinle, kulağın duysun, kalbin anlasın. Senin durumunla ümmetin durumu, bir hükümdarın durumuna benzer ki; o bir köşk yaptırmış, o köşkün içerisinde de bir salon hazırlayıp orada bir sofraya kurmuş ve bir davetçi göndererek halkı yemeğe davet etmiştir. O insanlardan kimi davetçiye uymuş, kimisi de uymamıştır.

Bu örneklemede; Hükümdar, Allah'tır. Köşk, İslam'dır. Salon, cennettir. Sen ise ey Muhammed, o davetçisin. Sana uyan, İslam'a girmiş olur. İslam'a uyan cennete girmiş olur. Cennete giren de oradakilerden yer."¹¹

2-Amelde İstikamet:

Örnek, Peygamber(s.a.v.)'dir. Allah nasıl emretmişse, Resûlullah(s.a.v.) öyle uygulamış, bize de örnek olmuştur. Bunu da; en güzel şekilde müctehidler beyan etmiş ve hükme bağlamışlardır.

Bilmek ve anlamak ayrı şeylerdir. Süleyman b. Mihran (A'meş), İmam-ı Azam'a bir mesele sorar. İmam-ı Azam cevap verir. A'meş; "Nereden çıkarıyorsun?" deyince, İmam-ı Azam ona bir hadis okur. Ancak okuduğu hadisin senesinde A'meş de vardır. Hadisi duyan A'meş:

"Doğru, ben bu hadisi rivayet ettim ama, bundan böyle bir mâna çıkacağını bilmiyordum. Doğrusu, biz eczacıyız, ilacı veririz ama, siz doktorsunuz. Hangi hastalığa, hangi ilacın iyi geleceğini daha iyi bilirsiniz" der.¹²

a-Namazda istikamet: Kibleye yönelmemiz, Fâtiha suresini okumamız ve "Sırat-ı Müstakim" üzere olmayı istememiz, namaz sonrası yaşanan hayatımızdaki istikameti tayin eder.

b-Hacda istikamet: Arafatta vakfe, Kâbe'yi tavaf, Şeytan taşlama, istikamet üzere olmaya söz vermektir.

c-Muamelâtta istikamet: Alış-veriş, Miras, Aile hayatı, İşveren ve çalışanların haklarına riayet, istikamet üzere olmaktır.

⁷ Hucurât suresi, 15. âyet.

⁸ Bak: Bakara suresi, 285. âyet.

⁹ Muvatta, İmam Mâlik, C.4, sh. 246.

¹⁰ Bak: Yûsuf suresi, 87. âyet, Âraf suresi, 99. âyet.

¹¹ Buhârî, İ'tisam 2, Tirmizî, Emsâl 45.

¹² İslam Büyüklüklerinden Nükteler, Mehmet Dikmen, sh.30.

3-Ahlâkta İstikamet:

a-Anne-babaya karşı davranışlarımız,

b-Eş ve çocuklara karşı davranışlarımız,

c-Komşulara karşı davranışlarımız,

d-Âlimlere karşı davranışlarımız,

e-Âmirlere karşı davranışlarımız olumlu ve güzel ise, ahlakta istikamet üzereyiz demektir.

Müslümanın:

- Özü doğru olacak: İçi-dışı bir, ihlas, ihsan, itaat sahibi; riya, kibir ve hasetten uzak...
- Sözü doğru olacak: Yalan, gıybet, dedikodu, iftira, etmeyecek; devamlı hak ve hayrı söyleyecek.
- Gözü doğru olacak: Kur'an'la nurlanacak, harama bakmayacak...

4-İlimde İstikamet:

- Doğru ve sağlam bilgi edinmek,
- İncancını, dini emir ve yasakları doğru öğrenmek,
- Haddini bilmektir.

Gör zâhidi kim sahib-i irşâd olayım der,

Dün mektebe vardı, bugün üstad olayım der.

(Bağdatlı Ruhî).

5-Siyasette İstikamet:

Her zaman ve her zeminde Hak'tan ve adâletten yana olmaktır.Bu da:

a- Ülke siyasetinde haktan ve adaletten yana olmak,

b- Dünya siyasetinde haktan ve adaletten yana olmaktır.

“Perdeler kalksın da bir gör: Ne, kafesin ötesi?

Bu hayata benzemez, son nefesin ötesi!...”

(M.Necati Bursalı)

Alınacak Dersler:

1. İstikamet doğru ve mutedil olmak demektir. Sözlerimizde,fiillerimizde(davranışlarımızda) orta yolu takip etmemiz gerekmektedir.
2. “ O halde seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Aşırı da gitmeyin. Çünkü O, sizin yaptıklarınızı çok iyi görendir.” Anlayışıyla hayatımızı şekillendirmemiz dünya ve ahiret saadetimize vesile olacaktır.
3. İnançta istikamet:
  - a): Sağlam bir iman sahibi olmak; “Mü’minler ancak Allah’a ve Rasulüne iman eden, ondan sonra asla şüpheye düşmeyen Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla mücadele edenlerdir. İşte sadık olanlar ancak onlardır.”(Hucurat 15) bu inançta istikamet üzere olmak bizleri çalışmalarımızda başarılı kılacaktır.
  - b): Tuğyana düşmemek; Kişinin kendisini Allah’ın yerine koymasına tuğyan denir.(Bakara 285) sağlam bir iman, istikamet içerisinde kalmayı, istikamet ise; insanı tuğyana düşmemeyi sağlayacaktır.

Not: 1- Bu hafta Hûd suresi 112. ayeti mealiyle beraber ezberleyelim.

2- İnanç, amel, ahlak ve siyasette istikametimizi gözden geçirelim.

3- Peygamberimiz (s.a.v.)’in; “Kalbin bâtıla kaymasından Allah’a sığındığı” gibi Allah’a sığınalım.
(Nesâî, İstiaze 3)